

การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธ

ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน

THE PROMOTION OF THE PUBLIC WELFARE ROLE ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES OF PHRA KILANUPATTAKA IN LAMPHUN PROVINCE

พระปลัดไพฑูรย์ จิตโสภโณ (หล้ากาศ) Phrapalad Phaithoon Larkart

พระครูสิริสุตานุยุต, รศ.ดร. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Sirisuttanuyut

ธวัชชัย ไชยวุฒิ Tawatchai Chaiwoot

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Sangha College

Phaithoonlarkart@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา พบว่าสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีพระเมตตาเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องการ สงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นกิจของพระสงฆ์ สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส 2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า พระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินงานตามกรอบของมหาเถรสมาคม ผ่านรูปแบบการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งนำไปเพื่อการ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป 3. เพื่อส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า จะมีรูปแบบในการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแบบแผนแนวทางในการดำเนินงานในฐานะเป็นพระสงฆ์ผู้มี

บทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์อย่างแท้จริงตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่าได้ว่า เป็นการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัทธก จังหวัดลำพูน

คำสำคัญ : การสาธารณะสงเคราะห์

Abstract

This research article has 3 objectives: 1. To study public welfare in Buddhism. It was found that public welfare in Buddhism has existed since the time of the Buddha. The Lord Buddha had mercy as a way of helping the animal world that he wished for his disciples to take as a guideline in performing public welfare work for the people of the world. Monk disciples therefore have important duties that they want to help people to escape from all suffering. Public welfare is therefore the mission of the monks. For public welfare managers, most of them are temple or abbot.

2. To study the concept and theory of public welfare of Phra Khilanupattak, Lamphun Province. It is found that Phra Khilanupattak operates through the form of doing public activities, namely 1) Helping businesses, 2) Helping other people's activities, 3) Helping public places and 4) Helping people in general.

3. To promote public welfare roles according to Buddhist principles of Phra Kilanupattak, Lamphun Province. There will be a form of operation according to the principle of Sangkhavattak 4 to be a guideline for operating as a monk who has a real role in public welfare according to Buddhist guidelines, so it can be called that It promotes public welfare roles according to the Buddhist principles of Phra Kilanupattak, Lamphun Province.

Keywords: PUBLIC WELFARE.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยิ่งใหญ่ของโลก มีหลักคำสอนที่เป็นศีลธรรมแห่งชีวิต มีแนวทางในการสั่งสอนที่สำคัญคือ เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขแก่มหาชน และเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก ดังพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งพระองค์ได้ส่งพระสาวกออกประกาศพระ

ศาสนาโดยมีปณิธานและเป้าหมายในการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) พระพุทธดำรัสชี้ให้เห็นถึงพระเมตตาอันหาประมาณมิได้ ทั้งเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องการ สงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย จนทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ออกไปทั่วโลก นับแต่บัดนั้นมาจนพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย ทำให้พระพุทธศาสนากับสังคมไทยมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันในทุกมิติ พุดได้ว่าพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยนับตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เพราะวัดเป็นสถานที่ที่สงเคราะห์แก่สังคมในทุกด้าน โดยเฉพาะการสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์แยกโดยลักษณะมี 4 ประการ คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

เมื่อสถาบันพระพุทธศาสนา เป็นตัวกลางในการช่วยเหลือเกื้อกูลแต่สังคม โดยมีวัดเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะประโยชน์แล้ว พร้อมทั้งมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่ในการอนุเคราะห์เกื้อกูลแก่ศรัทธาประชาชนในด้านต่าง ๆ ทั้งเป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และลงมือปฏิบัติในการให้การศึกษา อบรม สนทนา ให้ความรู้ ตลอดจนรักษาโรค เป็นต้น โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแนวทางในการสั่งสอน และเป็นหลักปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการดำเนินการตามหลักพุทธวิธี ของพระพุทธเจ้า เพราะเหตุที่ว่า ร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยส่วนที่รูปและนาม ซึ่งเป็นที่รวมแห่งกองทุกข์ทั้งหลาย ทุกข์ คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักที่พอใจ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รักที่พอใจ มีความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น (ขมมกัลยาณธรรม, 2554 : 89) สิ่งเหล่านี้คือ ทุกข์ ที่มาพร้อมกับรูปและนาม มีสภาพเปลี่ยนแปลงไม่สามารถคงอยู่กับที่ได้อรูปหรือร่างกายนี้เป็น

รังแห่งโรค เป็นฐานหรือที่ตั้งแห่งโรคย่อมจะเจ็บป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มากก็น้อยเป็นธรรมดา (ขุ.ธ. (ไทย) 25/148/78) ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้า ทรงจำแนกชนิดของโรคออกเป็น 2 ชนิด คือ โรคทางกาย (กายิกโรโค) และโรคทางใจ (เจตสิกโรโค) (อง.จตุกก. (ไทย) 21/157/217) โรคทางกาย ก็คือการเจ็บป่วยทางกาย เช่น ป่วยด้วยโรคตา โรคหู โรคจมูก โรคลิ้น โรคในกาย โรคศีรษะ โรคในช่องหู และโรคปาก เป็นต้น และโรคทางใจ หมายถึง โรคที่เกิดทางใจ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความอิจฉาริษยา ความหึงหวง ความวิตกกังวล ความอาลัยอาวรณ์ และความคับแค้นใจ เป็นต้น นอกจากการเกิดโรคดังกล่าวข้างต้นนั้น ในพระพุทธศาสนายังสามารถพิจารณามูลเหตุของการเกิดโรคได้จากหลักการของนิยาม 5 ซึ่งเป็นหลักของความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2554 : 89)

การบำบัดรักษาโรคด้วยกรรมวิธีแบบทั่วไปและการบำบัดรักษาโรคด้วยธรรมโอสธ การบำบัดรักษาโรคด้วยธรรมโอสธเป็นการรักษาโรคด้วยการบำเพ็ญเพียรทางจิต เป็นวิธีการบำเพ็ญเพียรทางจิต เป็นการฝึกเจริญสติพิจารณาให้รู้เท่าทันและรู้แจ้งในทุกข์ เมื่อเจริญสติได้ถึงพร้อม จะเกิดปัญญาในการพิจารณาเห็นความจริง จนเกิดความเข้าใจและยอมรับในสภาวะที่ตนเป็นอยู่ เกิดการปล่อยวาง ไม่ยึดติดในความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลถึงสุขภาพของร่างกาย ดังปรากฏในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในคิลานสูตรว่า ภิกษุทั้งหลาย คนไข้ 3 จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลกคนไข้บางคนในโลกนี้ได้โภชนะที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้โภชนะที่เป็น สัปายะก็ตาม ได้ยาที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้ยาที่เป็นสัปายะก็ตาม และได้คนพยาบาลที่เหมาะสมหรือไม่ได้คนพยาบาลที่เหมาะสมก็ตามย่อมไม่หายจากอาพาธนั้นได้เลย 2) คนไข้บางคนในโลกนี้ได้โภชนะที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้โภชนะที่เป็น สัปายะก็ตาม ได้ยาที่เป็นสัปายะ หรือไม่ได้ยาที่เป็นสัปายะก็ตาม และได้คนพยาบาลที่เหมาะสม หรือไม่ได้คนพยาบาลที่เหมาะสมก็ตาม ย่อมหายจากอาพาธนั้นได้ 3) คนไข้บางคนในโลกนี้ได้โภชนะที่เป็นสัปายะจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ย่อมไม่หาย ได้ยาที่เป็นสัปายะจึงหายจากอาพาธนั้น เมื่อไม่ได้ย่อมไม่หาย และได้คนพยาบาลที่เหมาะสมจึงหายจากอาพาธนั้น บรรดาคนไข้ 3 จำพวกนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงอนุญาต อาหารสำหรับภิกษุไข้ อนุญาตยาสำหรับภิกษุไข้ และอนุญาตคนพยาบาลสำหรับภิกษุไข้ เมื่อพิจารณาถึงหลักการการข้างต้นจากการศึกษาจะพบว่าในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ การเป็นอยู่ การเจ็บไข้ได้ป่วย และการรักษาโรค โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนว พระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญใน การสืบทอดพระพุทธศาสนา พัฒนาการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และการ

พัฒนาสังคม ท้องถิ่น ชุมชน อันเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน ในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง สิ่งแวดล้อมภายในวัด และขยายผลสู่การพัฒนาสุขภาวะของชุมชน

ประเทศไทยหน่วยงานที่มีบทบาทในการเป็นสื่อกลางระหว่างองค์กรสงฆ์กับชุมชนเพื่อร่วมกัน เสริมสร้างและพัฒนาสุขภาวะ คือกรมอนามัยซึ่งเป็นองค์กรหลักของประเทศในการอภิบาลระบบ ส่งเสริมสุขภาพและระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อประชาชนสุขภาพดี (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรม อนามัย, 2561 : 6-7) และสิ่งสำคัญจำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายทุกภาค ส่วนร่วมด้วยช่วยกันในการ ส่งเสริมสุขภาพดูแลประชาชนทุกกลุ่มวัย “วัด” เป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ของประชาชนเพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นได้รับความเลื่อมใสศรัทธา จากประชาชนการส่งเสริมให้วัดเป็น “วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate Temple)” จึงเป็นสิ่ง สำคัญเพราะจะ ส่งผลที่ดีให้กับประชาชนในท้องถิ่น ชุมชน มีสุขภาพที่ดีตามวิถีแบบไทย ๆ กลไกการ พัฒนาที่สำคัญ คือ การสร้างและพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด- อสว.) เพื่อให้อาสาสมัครพระสงฆ์แกนนำ (พระ อสว.) มีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพอนามัย ของตนเองและให้คำแนะนำ ดูแลพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชนได้ เตรียมการรองรับระบบการดูแล พระสงฆ์และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และเพื่อพัฒนาศักยภาพ พระสงฆ์แกนนำ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและการพัฒนาสุขภาวะชุมชน เป็นต้น

จากข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีจำนวนพระสงฆ์ทั่วประเทศจำนวนรวม ทั้งสิ้น 348,433 รูป สาเหตุของอาการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สถิติพระสงฆ์ไทย ป่วย 5 โรคสำคัญ สาเหตุจากอาหารร้อยละ 90 หลังพบเคลือบต่ำกว่าคนปกติ 8-10 เท่า ข้อมูลจาก กระทรวงสาธารณสุข พบพระสงฆ์เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์ ใน 5 กลุ่มโรคสำคัญ คือ 1) โรคเมตา บอลิซึมและไขมันในเลือดผิดปกติ 2) โรคความดันโลหิตสูง 3) โรคเบาหวาน 4) โรค ไตวายไตล้มเหลว และ 5) โรคข้อเข่าเสื่อม โดยเฉพาะอาหารชุกตอดนิยม เช่น แกงเขียวหวาน พะโล้ ผัดกะเพรา ของ ทอด รสจัด รวมถึงน้ำปานะที่มีรสหวานอย่างกาแฟกระป๋อง ชาเขียว เครื่องดื่มชูกำลัง เสี่ยงต่อการ อาพาธโรคอ้วน โรคเบาหวาน ถึงร้อยละ 45 ซึ่งจะกลายเป็นโรคเรื้อรังที่จะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน รุนแรงในภายหลัง และยังพบภาวะเสี่ยงกระดูกพรุน สังคมสงฆ์เป็นสังคมที่เป็นแบบอย่างของการ ดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ เน้นความสมถะเรียบง่ายสันโดษยินดีเท่าที่ได้อาไม่เก็บสะสมปัจจัย มีชีวิตที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้พัฒนาตนเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นวิถีชีวิตแบบสงฆ์ เป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชาวโลก โดยทั่วไปทั้งรูปแบบวิถี การและเป้าหมายพระสงฆ์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการอาศัยปัจจัยจากผู้มี

จิตศรัทธา เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตให้พอดำรงอยู่ได้อย่างไม่ลำบากนัก วิถีชีวิตของพระสงฆ์ในยุคบุกเบิกนั้น เป็นไปอย่างเรียบง่าย (ภาสีนี เข้มทอง, 2539 : 167) การดูแลสุขภาพตนเอง เป็นกิจกรรมที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติ และยึดเป็นแบบแผนในการปฏิบัติเพื่อให้มีสุขภาพดี หากนำมาผสานเข้ากับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา” (อุทัย สดสุข, 2552 : 283-284.) พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “โภชนมัตตัญญูตา” ซึ่งแปลว่า รู้จักประมาณในการบริโภคนั้นหมายถึง การที่จะตัดเสียซึ่งความขวนขวายอันมากมายเกินขอบเขต อันจะนำมาซึ่งความยุ่งยากลำบากทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งบรรเทาเสียซึ่งความโลภในอาหาร หรือความหลงใหลติดใจในรสของอาหารและกิเลสอย่างอื่น ๆ อันจะเกิดขึ้นเพราะความเป็นผู้มีอาหารมาก เราจะเห็นได้ตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นข้อห้ามของพระสงฆ์เช่น ในพระวินัยบัญญัติ โภชนวรรค หมวดว่าด้วยโภชนะ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วผู้วิจัยจึงสนใจ ในเรื่องการส่งเสริมบทบาทสาธารณสุขสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธ ของพระคิลานุปัฏฐาก ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน เพื่อการส่งเสริมในเรื่องสาธารณสุขสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพในการดูแลรักษาพระสงฆ์ สามเณรและศรัทธาญาติโยมที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น ให้มีสุขภาพทางกายและสุขภาพทางใจที่เข้มแข็งและแข็งแรง เพื่อในการพัฒนาประเทศชาติให้ยั่งยืนมั่นคงสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาธารณสุขสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน
3. เพื่อส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร (Documents) เป็นเบื้องต้น และเสริมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Acting Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือประกอบด้วย แบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตาม

กรอบของการศึกษาโดยมีขอบเขตในการศึกษาที่เกี่ยวกับสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากคัมภีร์อรรถกถา หนังสือหรืองานวิจัยต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา และสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน
3. ศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) พระภิกษุสงฆ์ และประชาชนผู้ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน ทั้งหมด 16 รูป/คน
4. นำข้อมูลทั้งหมดในข้างต้นที่ได้มาทำการอภิปราย ประมวลผล เรียบเรียงและสรุปผลเพื่อเขียนงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบต่อไป

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา พบว่า ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีพระเมตตาอันหาประมาณมิได้ ทั้งเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องการ สงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย จนทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ออกไปทั่วโลก นับแต่บัดนั้นมาจนพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นกิจของพระสงฆ์ การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือกิจการของรัฐ หรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ดังนั้น การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์” (ม. 15 ตร) วิธีดำเนินการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม โดยลักษณะ มี4 คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการ

ของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า พระคิลานุปัฏฐาก ในจังหวัดลำพูนได้ดำเนินงานตามกรอบของมหาเถรสมาคม 4 ด้าน ผ่านรูปแบบการทำให้กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกันระหว่างพระคิลานุปัฏฐาก ทั้ง 8 อำเภอในจังหวัดลำพูน คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ดังนี้ มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน และศูนย์รับเรื่องช่วยเหลือ จัดตั้งหน่วยบริจาคนิคมศพ/ผ้าห่อศพสำหรับผู้ยากไร้ การบริจาคนิคมศพสำหรับผู้ยากไร้ พระภิกษุสงฆ์อาพาธในวัดต่าง ๆ และประชาชนที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง มีการจัดตั้งกองทุนข้าวสาร กองทุนน้ำดื่ม เพื่อมอบ และบริจาคให้กับผู้ประสบภัย และผู้ยากไร้ กองทุนการศึกษา/เสื้อผ้า แก่ผู้ยากไร้ในหมู่บ้านชุมชนทุรกันดารในจังหวัดลำพูน 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ มีการดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ผู้ประสานงานด้านสุขภาพพระสงฆ์สงฆ์ และสมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูน 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยเปิดให้บริการด้านสถานที่ให้กับประชาชนทั่วไปได้ประพฤติปฏิบัติ และโครงการล้อเส้นแด่ผู้พิการทุพพลภาพ ตลอดถึงโครงการธนาคารอ็อกซิเจนไฟฟ้าให้ยืม โดยวัดเป็นผู้ประสานงานและดำเนินการร่วมกับพระคิลานุปัฏฐากจังหวัดลำพูน 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป มีการบริจาคนิคมศพของ ปัจจัย 4 แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดถึงผู้ประสบภัยในอำเภอต่าง ๆ เช่น อัครคีโย วาตภัย เป็นต้น โดยมีการดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.), อสม. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูน

3. เพื่อส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นพระคิลานุปัฏฐาก ในจังหวัดลำพูน จะเป็นพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ที่ทำหน้าที่ในการประสานงาน และเป็นแกนนำสุขภาพของอำเภอโดยได้ทำหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่ยังมีปัญหาหลักในการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์คือด้านงบประมาณ ในการดำเนินงาน ทั้งนี้งบประมาณในการจัดกิจกรรมดังกล่าวมาจากการบริจาคนิคมศพ เจ้าคณะ พระสังฆาธิการในอำเภอต่าง ๆ ได้ร่วมกับสมทบสนับสนุนทุนทรัพย์ให้พระคิลานุปัฏฐากได้ดำเนินงานอย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาถึงบทบาท ที่หน้าที่ได้รับมอบหมายแล้วพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูนจะมีรูปแบบในการดำเนินงานตามหลัก

สังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแบบแผนแนวทางในการดำเนินงานในฐานะเป็นพระสงฆ์ผู้มีบทบาทด้าน
สาธารณะสงเคราะห์อย่างแท้จริงตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่าได้ว่า เป็นการส่งเสริม
บทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน

อภิปรายผลการวิจัย

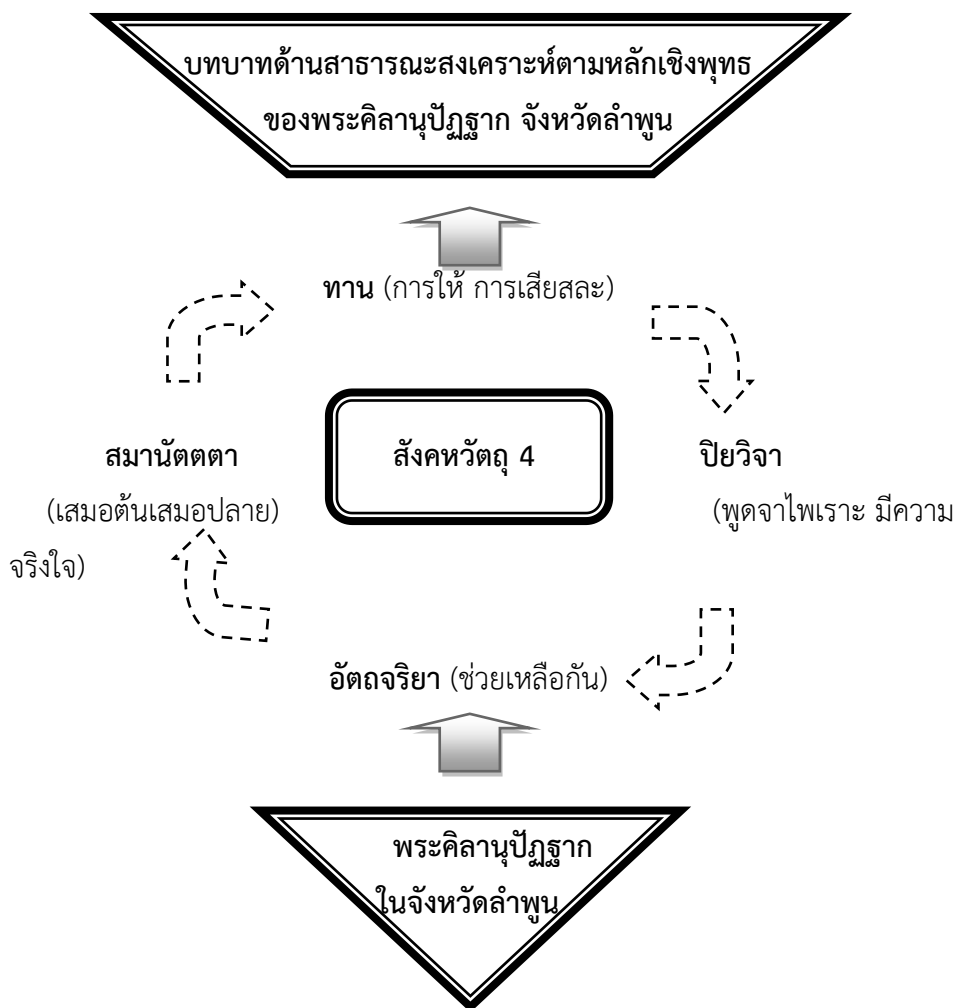
จากการศึกษาวิจัยในส่วนของสาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา พบว่า ใน
พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีพระเมตตาอันหาประมาณมิได้ ทั้งเป็นแนวทางแห่งการ
สงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการ
ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก ดังพุทธดำรัสของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งพระองค์ได้ส่ง
พระสาวกออกประกาศพระศาสนาโดยมีปณิธานและเป้าหมายในการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ว่า
“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อ
ประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมี
ความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้ง
อรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” จากพุทธดำรัสนี้ชี้ให้เห็นถึงพระเมตตาอันหาประมาณ
มิได้ ทั้งเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวก
ได้ถือเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมี
ภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องการ สงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้
พระสงฆ์จึงทำหน้าที่หลักเป็นผู้นำ และขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับ พระครู
สุภาจารย์วัฒน์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ชนบทท่ามกลางวิกฤต ถึงบทบาทของ
พระสงฆ์ที่มีความสำคัญต่อวิถี การดำรงชีวิตโดยการสาธารณสงเคราะห์ให้กับชาวบ้าน ซึ่งพอสรุปได้ว่า
พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวม จิตใจของชาวบ้านเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน หากพระสงฆ์เข้าร่วม
พัฒนา แก้ไขปัญหา ก็จะมีส่วนให้ชาวบ้านได้มาก เพราะทุนเดิมทางพระพุทธศาสนามีอยู่ คือ
พระพุทธศาสนายังลึกลงในสังคมไทยมา ช้านานและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ
คนไทย พระสงฆ์เป็นผู้ที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความเคารพศรัทธา ดังนั้นแล้วการสาธารณสงเคราะห์คือ
ภารกิจที่สำคัญของพระสงฆ์พึงกระทำที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจวบจนถึงปัจจุบันจึงกล่าวได้ว่า
งานสาธารณะประโยชน์ทั้งสิ้นล้วนเป็น “สาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา”

แนวคิดและทฤษฎีด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า พระคิลานุปัฏฐาก ในจังหวัดลำพูนได้ดำเนินงานตามกรอบของมหาเถรสมาคม 4 ด้าน 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับที่ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) ได้บรรยายไว้ในเอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ไว้ว่า “ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ที่พระสงฆ์หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบัน เช่น การที่วัดหรือคณะสงฆ์หรือพระภิกษุ ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผลงานเป็นสาธารณประโยชน์สาธารณสมบัติ การตั้งกองทุนสาธารณสงเคราะห์ การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือช่วยคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน และกิจการอื่นที่เป็นเจ้าของเอง ลักษณะนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือ โครงการที่กำหนดขึ้นเอง ทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือกิจการชั่วคราว” และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร สิริกาญจน์ เรื่อง “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติแนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน” ว่า การสาธารณแยกโดยลักษณะ มี 4 คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุด เพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเอง หรือโครงการที่กำหนดเอง ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือกิจการชั่วคราว 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่น มิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่อง แม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า หรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติได้แก่การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้าง฼าปนสถาน (นอกวัด) สร้างการประปาสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวหนาวจัด หรือแม้ยามปกติตาม

โอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นพระคิลานุปัฏฐาก ในจังหวัดลำพูน จะต้องมีรูปแบบในการดำเนินงานตามหลัก สังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแบบแผนแนวทางในการดำเนินงานในฐานะเป็นพระสงฆ์มีบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์อย่างแท้จริงตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่าได้ว่า เป็นการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน

องค์ความรู้ใหม่

สรุป และข้อเสนอแนะ

สาธารณะสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีพระเมตตาอันหาประมาณมิได้ ทั้งเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องการ สงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย จนทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ออกไปทั่วโลก นับแต่บัดนั้นมาจนพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นกิจของพระสงฆ์ สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ดังนั้น การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม 4 ด้าน แนวคิดและทฤษฎีด้านสาธารณะสงเคราะห์ของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินงานตามกรอบของมหาเถรสมาคม ผ่านรูปแบบการทำกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์คือ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ดังนั้นการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน จะมีรูปแบบในการดำเนินงานตามหลัก สังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแบบแผนแนวทางในการดำเนินงานในฐานะเป็นพระสงฆ์ผู้มีบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์อย่างแท้จริงตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเรียกว่าได้ว่า เป็นการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักเชิงพุทธของพระคิลานุปัฏฐาก จังหวัดลำพูน

References

ชมรมกัลยาณธรรม. (2554). พระพุทธองค์ทรงเป็นนักวิทยาศาสตร์ของโลกและสาระสำคัญในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทขุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์จำกัด,
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
พระครูสุภาจารย์วัฒน์. (2542). บทบาทพระสงฆ์ชนบทท่ามกลางวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทย จำกัด,
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย. (2561). คู่มือแนวทางการอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก (พระ
อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อสม.). สำนักอนามัยผู้สูงอายุกรมอนามัยกระทรวง
สาธารณสุข,

อุทัย สุดสุข. (2552). สาธารณสุขไตรปิฎก บูรณาการสู่สุขภาพที่ดี ชีวีมีสุข. นนทบุรี: เทพประทานการ
พิมพ์,

ภาสินี เข้มทอง. (2539). “พฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนวันทำงาน ในจังหวัด
นครนายก”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สุวัฒน์ รักขันโท และคณะ. (2551). “พฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของพระภิกษุในเขต ภาคใต้
ตอนบน”. รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: สุราษฎร์ธานี.

ภัทรพร ลีริกาญจน์. (2543). “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติแนวคิดและบทบาทของพระคำ
เขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”. รายงานการวิจัย. สถาบันไทยคดีศึกษา:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,